

DIPLOMOVÁ PRÁCE

metodický text pro posluchače oboru pedagogika

1. Co je diplomová práce

Diplomová práce je odborná studie, kterou posluchač píše na závěr studia. Bez vypracování a odevzdání této práce nelze přistoupit ke státní závěrečné zkoušce. Obhajoba diplomové práce je součástí státní závěrečné zkoušky.

Diplomovou práci má posluchač prokázat schopnost tvůrčího zpracování odborného tématu na náležitě obsahové a metodologické úrovni (charakteristika práce viz též:

<http://pedagogika.ff.cuni.cz/node/170> – základní charakteristika výstupních prací).

V zásadě lze rozlišit **čtyři základní typy diplomových prací**:

- a) práce převážně teoretické povahy
- b) práce zaměřené historicky či historicko-komparativně
- c) práce empirické, teoreticko-výzkumné
- d) práce metodicko-inovativní, teoreticko-praktické/metodické.

Typy diplomových prací se mohou kombinovat. Viz o tom ještě níže.

2. Volba tématu

Téma diplomové práce volí student z oboru(ů). Téma lze volit z kterékoli disciplíny pěstované na katedře včetně disciplín hraničních. Při víceoborovém studiu lze volit i tematiku styčnou a využít hlubších znalostí z dalšího studovaného oboru. Studující v kombinovaném studiu mohou volit téma z pedagogické problematiky jejich pracoviště.

Obecně však platí, že téma zpracovávané v rámci jakékoliv formy studia pedagogiky, by se mělo zabírat edukační problematikou nebo pedagogickou teorií nebo by mělo výrazně do těchto oblastí směřovat (např. ryze terapeutické práce, práce z oblasti sociálně-právní legislativy, výzkumy psychických jevů, poruch atd. vesměs náležejí jiným pracovištím).

Témata mohou vyhlásit učitelé katedry – ta pak najdete v seznamu zveřejněném katedrou na webových stránkách (<http://pedagogika.ff.cuni.cz/node/170> - přehled možných témat) nebo na sekretariátu. Katedra však podporuje **samostatnou volbu tématu**, zvláště má-li posluchač k řešení zvolené tematiky odborné předpoklady a vhodné podmínky (přístup na potřebná pracoviště, možnost studia těžko dostupných materiálů apod.).

Při volbě tématu by měl diplomant zvážit, zda preferuje práci orientovanou na řešení obecně teoretických problémů oboru, či práci, která bude řešit naléhavý problém praxe, i to, zda hodlá prohloubit téma již dříve studované, či zpracuje téma nové. Volba tématu je vážné rozhodnutí, které má být uvážené a odpovědné, protože diplomová práce završuje vysokoškolské studium a může být i počátečním krokem k další vědecké práci nebo profesní dráze. Proto by volba tématu neměla být unáhlená, neměla by vyvěrat ze zájmu o úzký úsek praxe či z aktuální atraktivnosti zvolené problematiky, tím méně pak ze snahy po snadném zpracování.

Zvolené téma by mělo být vymezené obsahově i svým rozsahem. Je vhodné soustředit se na jeden problém a zpracovat ho analyticky a nezůstat na úrovni pouhé deskripcie.

U výzkumně orientovaných prací je třeba zvolit tematiku metodologicky uchopitelnou. Volbu tématu je vhodné **konzultovat se členy katedry** podle jejich odborného zaměření.

Viz též – možná témata:

3. Žádost o zadání tématu (postupy)

Studenti bakalářského studia si od akademického roku 2010/11 zadávají bakalářskou/diplomovou práci nejpozději **půl roku** před plánovaným termínem obhajoby.

Témata se schvalují 1x za měsíc na poradách katedry. O neschválených tématech budou studenti písemně vyrozuměni na mailovou adresu a vyzváni ke změně nebo úpravě tématu.

1. Studenti nejdříve odevzdají ke schválení (osobně na sekretariát katedry nebo zašlou mailem na adresu martina.lukasova@ff.cuni.cz) vyplněnou „**Předběžnou přihlášku tématu bakalářské/diplomové práce**“ (stáhnout na stránkách katedry a též viz níže v tomto textu). Téma doporučujeme předem prokonzultovat s vyučujícím, resp. potenciálním vedoucím práce.
2. Návrh tématu práce projde schvalovacím procesem na schůzi katedry (vždy první pátek v měsíci).
3. Schválené téma BP a DP zadá do SIS Mgr. Martina Lukášová. Neschválené žádosti budou studentům zaslány k přepracování, resp. upřesnění.
4. Studenti doplní do Zadání BP/ DP v SIS klíčová slova v českém i anglickém jazyce, jazyk práce, zásady pro vypracování, seznam odborné literatury, předběžnou náplň práce v češtině i angličtině a **vše uloží**.
5. Studenti osobně navštíví vedoucího (konzultanta) své BP/ DP v jeho konzultačních hodinách, společně Zadání BP/DP odsouhlasí a vytisknou. Vedoucí práce zadání podepíše a předá k podpisu vedoucímu katedry.
6. Podepsané Zadání BP/ DP bude předáno na studijní odd. FF.
7. Téma práce je po schválení závazné. Případnou změnu tématu musí student/ka zdůvodnit a podat novou žádost o zadání tématu kvalifikační práce přímo děkance FF UK.

Předběžná přihláška tématu bakalářské/diplomové práce

Jméno a příjmení studentky/studenta:

Emailová adresa/telefon:

Studijní obor:

Název bakalářské / diplomové práce v českém:

Název bakalářské / diplomové práce v anglickém jazyce:

Předběžná osnova:

Konzultováno s:
(nepovinná položka)

Datum:

Podpis studentky/studenta:

4. Zpracování diplomové práce

Upozorňujeme, že diplomová práce je prací Vaší, nikoliv prací vedoucího, který Vám byl určen!!

Pečlivě tedy prostudujte následující:

4/A. Před první konzultací:

1. Prostudujte vždy alespoň jednu publikaci oblasti kvantitativního a jednu z oblasti kvalitativního výzkumu:

Kvalitativní výzkum:

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

ŠVAŘÍČEK, R. – ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 340 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

Kvantitativní výzkum:

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. 270 s. ISBN 80-7184-569-8.

2. Odpovězte si alespoň v základu na následující otázky týkající se **zaměření a metodologie**, zejm.

– **na jakém tematickém poli se bude práce pohybovat/co bude jejím tématem?**

– **co má být cílem celé práce?**

– **jaký bude mít naplnění tohoto cíle smysl?**

– jakou výzkumnou otázku si kladete?

3. Seznamte se sami předem s literaturou, články, weby, provedenými výzkumy a napsanými diplomovými pracemi vztahujícími se k Vašemu tématu.

Studium odborné literatury má přinést co nejzvěrubnější informace o tom, jak je sledovaná tematika již zpracovaná u nás i v zahraničí, z jakých hledisek, čeho již bylo dosaženo, co zůstává problémem a na co je nutné položit důraz. Toto studium nejen zpřesňuje problematiku, ale je i podkladem k vypracování teoretických částí či teoretických východisek. Pokud je v literatuře referováno o výzkumech s podobným zaměřením, mohou být již dosažené výsledky srovnány s výzkumy diplomanta.

Metodologická literatura poskytuje cenné informace o tom, jakých postupů a metod může být pro zpracování diplomového úkolu použito. Konkrétní metodologické postupy jsou obsaženy též v jednotlivých studiích či člancích zaměřených na řešenou problematiku.

4. Udělejte si soupis pojmů, definic, kategorií, které se tématu týká, udělejte si logickou mapu zpracovávaného terénu.
5. Zamyslete se nad paradigmatem svého zkoumání, tj. nad obecně vědními, ideovými či filozofickými východisky vaší práce, nad základním úhlem pohledu na téma a jeho výzkum (např. půjde o práci pozitivistického typu nebo fenomenologickou? atd.; návazně na to: půjdete cestou kvantitativního nebo kvalitativního výzkumu? atd.). *Pokud Vám není problém paradigmatu jasný, prostudujte si ho v metodologické literatuře.*

Pokud jde o formální náležitosti:

6. Seznamte se s platnou citační normou. Již v průběhu psaní práce si zaznamenávejte čísla stránek citací a parafrází i internetové odkazy. Vyhledejte normu **ISO 690** a její poslední aktualizaci (viz např. <http://www.citace.com>; <http://www.citace.com/dokumenty.php>).

NEPODCEŇUJTE TENTO KROK! VEŠKERÉ POUŽITÉ ZDROJE DŮSLEDNĚ A KONKRÉTNĚ CITUJTE! NECITOVANÉ PŘEBÍRÁNÍ TEXTŮ JE HODNOCENO JAKO PLAGIÁTORSTVÍ A JE PORUŠENÍM OPATŘENÍ DĚKANA Č. 2/2010 – „ETIKA VĚDECKÉ PRÁCE“ SE VŠEMI JEHO DŮSLEDKY

<http://www.ff.cuni.cz/2010/04/opatreni-dekana-c2-2010-etika-vedecke-prace/>

7. Seznamte se s nároky na formátování (počet znaků, řádkování, počet stran) – viz níže.

4/B. Struktura práce:

→ Úvod by měl obsahovat

- a) jasně formulovaný **cíl celé práce** (co chce diplomant prací zjistit, objasnit, vytvořit atd.);
- b) **smysl zpracovávání daného tématu** (proč se věnovat takovému tématu, jaký význam to konkrétně má a pro koho apod.);
- c) u teoreticko-empirických prací dále základní nástin zaměření (cíle) výzkumné, empirické části (ten bude opak detailizován v podobě problémů a hypotéz atd. na začátku empirické části v jiné kapitole – viz níže část I.).

Tato kapitola by měla obsahovat i informaci o struktuře práce, charakterizovat základní literaturu apod.¹

Cíle práce je potřebné si co nejpřesněji formulovat na začátku. V souvislosti se studiem výchozí literatury, vztažných teorií a výsledků jiných výzkumů (to vše bývá obsahem tzv. teoretické části práce) ale doporučujeme vrátit se k výchozím formulacím v první kapitole znovu a podle zjištěných poznatků je upravit (např. z toho důvodu, abychom nezkoumali již vyzkoumané...). Potom formulujte velmi konkrétně problémy a hypotézy empirické části práce, tedy empirického výzkumu.

Rozhodně nezačínejte práci tím, že bez stanovení cíle celé práce, bez stanovení otázek pro empirickou část a bez studia teorie a jiných výzkumů, vytvoříte hned na začátku „výzkumnou metodu“.

Počítejte s tím, že k výchozím formulacím obsaženým v úvodu je nutno se vrátit v závěru práce!!

→ **Jednotlivé kapitoly** by měly být vhodně nazvány. Mohou být rozčleněny na podkapitoly pouhým nadpisem (nebo číslováním dle desetinného systému). Vnitřní třídění je součástí i obsahu práce.

– Při uvážlivém používání citací v textu, které dokreslují (a nikoli nahrazují) text diplomanta, je třeba vždy přesně uvést literární zdroj (včetně příslušné stránky citovaného díla). Citace musí být doslovná a označená uvozovkami, způsob citování upravuje norma ČSN, která vylučuje vlastní kreativitu v zacházení s citáty (vkládání teček tam, kam nepatří apod.). Při citování se necitují „učebnicové“ a „slovníkové“ poznatky a banality. Pokud jsou v diplomové práci uváděny myšlenky, teoretické přístupy, koncepce, definice a závěry různých autorů **formou vlastní stylizace** (tzv. parafráze), je i zde nutné odkázat na příslušné dílo (citace se uvede slovem viz. podle nebo srov. = srovnej). Při používání cizích myšlenek a citátů je nezbytné nalézt vhodnou míru. Ne každý údaj, který si diplomant poznamenal při studiu literatury musí být v práci použit.

– Je zcela nemístné, když text diplomanta neobsahuje žádná vlastní stanoviska a poznatky a je jen jakýmsi spojovacím můstkem myšlenek jiných autorů. Tím vzniká dojem, že diplomant nepracoval samostatně a že není schopen vlastního přístupu k dané problematice.

– Eticky je zcela nepřipustné opsat cizí dílo bez uvedení pramenů - toto porušení vědecké etiky vede nejen k vyloučení práce, ale i k návrhu na vyloučení diplomanta ze studia.

– Při zpracování jednotlivých kapitol je vhodné vždy na závěr každé kapitoly shrnout nejdůležitější myšlenky. Důležité je i celkové zhodnocení teoretických východisek tam, kde na ně navazuje výzkum.

¹ Inspirativní může být např. i dělení cílů na „teoreticko-výzkumné“ (cíle empirického výzkumu; cíle ve vztahu teorii oboru atd.); „praktické“ (přínos pro praxi oboru); a příp. cíle „osobní“. (Švaříček-Šed'ová a kol., 2007, s. 62n.) Osobní cíle jsou však v tomto případě spíše doplňkem předchozích dvou. Toto dělení ale není nikterak povinné.

→ Kapitoly zpracovávající teoretická východiska

- Kapitola definuje klíčové pojmy/jevy, teoretická východiska, shrnuje dosavadní poznání v dané oblasti (již provedené výzkumy; definované teorie) u nás i v zahraničí.
- Kapitola by měla akcentovat ta teoretická východiska, z nich bude skutečně vycházet empirická nebo praktická část práce nebo vlastní teoretický výzkum.
- Při pracování **teoretických východisek** vychází autor z literatury, zpracovává ji samostatně. Samostatnost by měla být patrná i v analytickém přístupu. Ten by měl převážet pouhou deskripci. Důležité je i srovnání jednotlivých názorů a vyvození vlastních závěrů.

Jde-li o práci teoretickou, historickou nebo teoreticko/historicko komparativní, konzultujte specifické proporce práce s vedoucím.

Jde-li o teoreticko-empirickou práci, pak po úvodní kapitole následují kapitoly obsahující tzv. teoretickou část a empirickou/výzkumnou část. Teoretická část by měla obsahovat výklad základních pojmů tématu, přehled vztažných teorií našich i zahraničních, měla by předkládat výsledky již provedených výzkumů v oblasti, kterou diplomant/ka zpracovává, měla určit, co je o tématu již známo a kde jsou „bílá místa“ atp.

Teoretická část by měla

- souviset s cílem celé práce na jedné straně (měla by rovněž vést k naplnění cíle práce – viz 1. kapitola) a
- souviset s empirickou částí na straně druhé (viz o ní dále). Empirická část by se měla podstatně opírat o část teoretickou – vycházet z poznatků nashromážděných v teoretické části!!! Je tedy důležité, aby teoretická část věnovala zvýšenou pozornost právě těm problémům, jevům, dílčím tématům atd., která mají být zkoumána v části empirické (resp. praktické).

POZOR – jak bylo již zmíněno, informace získané v průběhu práce na teoretické části mohou někdy vést i k úpravám cíle práce nebo jeho tématu (při shromažďování materiálu pro teoretickou část můžeme např. zjistit, že část našeho cíle je již naplněna jinými výzkumy nebo naopak, můžeme v teorii najít podněty pro rozšíření cíle celé naší diplomové práce).

→ Kapitoly věnované empirickému výzkumu, inovacím atd.

V práci empiricko-výzkumné je v kapitolách věnovaných praktickému šetření vhodné např. následující uspořádání:

I. Metodologický úvod či metodika výzkumu obsahující následující údaje:

- a) Stanovení cíle a úkolů výzkumu, vytyčení problémových okruhů – **problémové otázky/ problémových otázek pro výzkum.**
V případě využití těch typů kvalitativního výzkumu, kde na začátku nestojí jasně formulovaná otázka, postupujte přísně podle direktiv příslušných metodologií!!
- b) **Konkretizace** této otázky/těchto otázek dalšími dílčími otázkami nebo hypotézami – vše provedeno velmi konkrétně a přesně, neboť závěrečná část výzkumu na otázky odpovídá!!
V případě některých typů kvalitativního výzkumu opět řiďte další krok příslušným doporučením dané metodologie.
Další kroky jsou náležitě ke všem typům výzkumů.
- c) Popis výzkumného vzorku a zdůvodnění jeho volby. Může být doprovázen i přehledným znázorněním v tabulce či dalších doplňujících tabulkách.

- d) Popis použitých metod a technik – ten by měl obsahovat vysvětlení vazby techniky na problém, resp. hypotézy, tedy též uvedení konkrétního cíle techniky a zdůvodnění její podoby (k čemu směřují jednotlivá kritéria pozorování, k čemu jednotlivé otázky a tak dále).

Podle potřeby zvažte, zda celý pozorovací arch, celý test, dotazník atd. je nutno zasadit přímo do textu nebo zda stačí zařadit ho do přílohy, na kterou odkážeme.

- e) Způsob zpracování získaného materiálu – informuje čtenáře o tom, jak byl materiál vyhodnocován, jakých kritérií bylo použito pro utřídění, škálování a zda a jakým způsobem bylo použito statistických metod atd.

II. Výsledky výzkumu je vhodné podat diferencovaně. Je možné je utřídít do podkapitol např. podle použitých metodik, podle jednotlivých tematických okruhů, podle fází výzkumu apod.

Prezentace výsledků má obvykle slovní úvod, který daný úsek charakterizuje, pak následují získané údaje, jejich kvantitativní a kvalitativní vyhodnocení, analýza a interpretace. Přehlednosti napomáhají tabulky a grafy, které mají být očíslovány a opatřeny nadpisem podle toho, co vyjadřují. Tabulky a grafy lze zařadit do textu nebo do příloh. Nekomentované tabulky a grafy se v textu zásadně neuvádějí.

III. Závěr výzkumu má celkově shrnout dosažené výsledky a odpovědět na vytyčené úkoly.

Do výzkumné části práce je možné zařadit jako kapitolu či subkapitolu i **diskusní část**, která se kriticky vyjadřuje k celkové problematice i k výsledkům, získaným vlastním výzkumem. Můžeme zde srovnávat naše zjištění se závěry podobných publikovaných výzkumů nebo s obecnějšími teoretickými poznatky, upozornit na shody a rozdíly a obojí se snažit odůvodnit. Diskuse se může zaměřit i na otázku zvolených technik, na rozsah zvoleného vzorku a může upozornit i na další problémy vyžadující řešení.

Jde-li o teoreticko-metodickou práci, pak po první kapitole (viz výše) následují kapitoly obsahující tzv. teoretickou část a praktickou/metodickou část, příp. empiricko-výzkumnou část (např. ověření funkčnosti metodiky). Teoretická část by měla obsahovat výklad základních pojmů tématu, přehled vztažných teorií našich i zahraničních, měla by předkládat výsledky již provedených výzkumů v oblasti, kterou diplomant/ka zpracovává. Praktická část vychází obsahem z teoretické části.

Praktická část, která má ambice předkládat metodiku by zásadně neměla obsahovat jednoduchý kompilát různých např. her!! Měla by naopak přinášet inovaci. Je nutné konzultovat její smysl, úroveň a inovativní potenciál jak s literaturou tak s vedoucím (nemá cenu zpracovávat již zpracované atd.). Výhodné je, když i tato část je založena na provedení empirického šetření nebo doplněna zkoumáním efektivity navržené inovace atd.

Závěrečné části (kapitoly) práce

→ **Závěr** (de facto poslední kapitola) je celkové zakončení diplomové práce. Vracíme se k tu k cílům a smyslu celé práce a zhodnotíme, zda bylo cíle dosaženo, definujeme výsledek celé práce, odpovídáme na otázky, které jsme si položili na 1. kapitole.

Závěr může obsahovat rekapitulaci dílčích výsledků (shrnutí), postupy, které se osvědčily, a výsledky, jichž bylo dosaženo. Závěr má být více zobecňující, může poukázat na možnost praktického využití získaných poznatků i na potřebu dalšího bádání v daném oboru.

→ Na konci celé práce zařadí diplomant **abecedně řazený seznam použitých pramenů a literatury** sestavený podle bibliografických pravidel.

→ Součástí diplomové práce je **obsah** (sopsis kapitol a podkapitol) s uvedením příslušných stránek. Lze ho zařadit na začátek nebo na závěr práce.

→ Do **příloh** je možné zařadit takový materiál, který je důležitý pro pochopení celé práce, jehož uvedení v textu by však čtenáře rušilo. Jde např. o kontingenční tabulky, o pomocné tabulky, dílčí grafy, ukázky zpracování materiálu a mohou sem být zařazovány i kasuistiky či ukázky jejich zpracování, texty použitých dotazníků, osnovy rozhovorů, modifikace použitých testových technik, fotografický materiál (dětské kresby, slohové úkoly apod.), fotokopie archiválií apod. Přílohy musí být řádně okomentovány.

Práci je vhodné psát jednoduchým, výstižným slohem, formulovat jasně a přesně. Text je třeba členit do odstavců, není vhodné používat zbytečně cizí slova. Stěžejní pojmy tématu je třeba definovat, užívanou terminologii zdůvodnit a vysvětlit.

5. Rozsah a formální úprava práce, pravidla a metodické pokyny pro zpracování a odevzdání bakalářské/diplomové práce

Viz

<http://www.ff.cuni.cz/FF-7296.html>

„Pravidla, manuály a metodické pokyny pro zpracování a odevzdání závěrečných prací (bakalářské/diplomové/rigorózní/disertační práce)“

a

<http://usd.ff.cuni.cz/en/node/443>

„Opatření děkana č.15/2012 - Pravidla pro evidenci, odevzdávání a zveřejňování závěrečných prací“

Práce se odevzdává v předepsané **svázané podobě** ve dvou výtiscích a jednou v **elektronické podobě na CD**. Vkládá se rovněž **do SISu** (viz odkazy výše).

Autor bakalářské práce je zodpovědný za pravopisné chyby a překlepy, před odevzdáním práce je nutné tyto chyby opravit.

6. Příprava a průběh obhajoby

Diplomovou práci odevzdává autor v posledním ročníku studia v termínech stanovených katedrou. **Termín odevzdání je nutno bezpodmínečně dodržet**. Diplomovou práci posuzuje vedoucí diplomové práce a oponent. Součástí posudku je návrh na klasifikaci. Posudky obdrží diplomant 5 dní před konáním SZK, jejíž součástí je obhajoba diplomové práce.

Obhajoba diplomové práce je první částí státní závěrečné zkoušky, koná se před zkušební komisí a je veřejná. K obhajobě jsou zpravidla přizváni vedoucí diplomové práce a oponent. O průběhu obhajoby je veden zápis. Na jejím počátku je uděleno **vstupní slovo** autorovi, jehož smyslem je charakterizovat téma diplomové práce, důvod jeho zvolení, komentovat průběh práce a vyjádřit stanovisko k dosaženým výsledkům. Vstupní slovo má být stručné a výstižné. Následně jsou přečteny oba posudky. Diplomant odpovídá na připomínky v posudcích a obhajuje svá stanoviska. V následující diskusi reaguje na otázky a připomínky členů komise i na dotazy ostatních přítomných. Diplomová práce se klasifikuje známkami

výborně - velmi dobře - dobře - neprospěl. O klasifikaci rozhodne komise v neveřejném jednání.

Katedra pedagogiky FF UK
Aktualizováno: září 2016